

се, че трудно ще го пренесе — толкоз тя обожаваше великана — а тя трябва да поживее поне, за да ни разкаже неговата душевна красота.

Бъди бодър и не бой се от смъртта: тя коси по-здравите.

Братски поздрав: от твоя Д. Ризов

В горния ляв ъгъл на първата страница има надпис: „Твоите 100 лв. пратих Пенчу тосчас.“

Точно по това време Фердинанд и Гешев отсъствуват от България. Във връзка с подготовката на Балканската война, те са дошли на официална аудиенция при германския и австроунгарски императори, за да засвидетелствуват пред тях, че ще останат верни на поетите задължения. Очевидно присъствието на Ризов в австроунгарската столица е било наложено от това посещение. Ако съдим по едно съобщение на в-к „Пряпорец“, Гешев пристига във Виена на 31 май, което съвпада с престоя на Ризов във Виена

Изразът на писмото на Ризов: „и да дам идеята — комуто трябваше — за пренасянето тялото на държавни разноски“ може да се тълкува само във връзка със срещата на Ризов с Фердинанд, защото Боян Пенев отбелязва, че е получена телеграма, с която Фердинанд „изказва желание да се пренесе тялото на държавни разноски.“

20. Фактите, които съобщава тук Б. Пенев, не са проучени и следва да се приемат с известна резервираност.

21. Клаудио Фереро — лекарят в Брунате.

АНТОН СТРАШИМИРОВ ЗА СЕБЕ СИ

(По случай 85 год. от раждането и 20 год. от смъртта му)

По-долу публикуваме две писма на писателя Антон Страшимиров, писани през 1931 и 1935 г. От тях се вижда в какво тежко материално състояние е прекарал писателят последните години от своя неспокоен живот. Тези писма свидетелствуват и за неговото голямо желание изцяло да се „похарчи“, за да остане верен до край на своя народ.

I

Стефанов,¹

Получих невеселото ти писмо.² Пратих бележки в издателството — ще получиш книги за 210 лв. Авторските ми екземпляри отдавна разграбиха все гладуващи млади, инак бих ти изпратил даром и надписани.

Тук почна нов голям седмичник „Земя“, в който сътруднича и аз. Има оранжева окраска, но не е много борчески. Би могъл да сътрудничиш: плащат хонорар. Но работата си пращай до мен.³

¹ Писмата са отправени до Димитър Стефанов; който като студент през 1926 г. се е запознал с писателя и е сътрудничил във в. „Ведрина“ под псевдоним Дим. Маков. Бележките са от него.

² Завършил през 1930 г. висшето си образование по лесовъдство в Агрономо-лесовъдния факултет в София, бях изпратен на работа в Родопите (м. Куртлуджа — Пещерско, сега „Вълча поляна“). Там разкрих много случаи на хищническо унищожение на горите от търговците на дървен материал. С писмото си до Антон Страшимиров му съобщавах за тези безобразия и за закана на всемогущите тогава търговци, които лесно се справяха с „непослушните“ лесовъди, като чрез своите приятели-министри ги местеха всеки месец от едно място на друго из страната. На края го молах да ми изпрати някои от своите романи („Хоро“, „Есенни дни“, „Вихър“ и др.). Като знаех затрудненото му материално състояние, обещах веднага да му изпратя по пощата съответната сума.

³ И тук се вижда голямата грижа на писателя към начеващите млади автори: да прегледа работата, да я прецени, да помогне!

Аз все по-често боледувам: старост-нерадост! А съм принуден да държа сказки тук и в провинцията. Трябва да се яде!

Впрочем трябва човек да се „похарчи“ някак: няма кол да забием в света!

София

27 януари 1931 г.

ул. „Кресна“ 14

Здравей!

А. Страшимиров

II

Добрий Стефанов,

Прости, че не ти дори благодарих: не бях в състояние да напиша и едно писмо. Но почвам вече да надвивам.¹ Казах да ти изпращат „Българска книга“², която също занемарих (работите, които печатам в нея, са от преди трагедията)³.

Не знам кога ще се почувствувам твърд на нозете си. Мъчи ме преди всичко това, че парично задължих. Имам свои работи, като мои издания на стойност половин милион лева. Обявих в „Българска книга“, че ги пласирам с 60% отстъп. Виж там, какво може да се направи — по читалища и сред интелигенцията⁴. Ако не ти е удобно възложи това някому, ще му се отблагодаря.

Да съм в състояние, да изляза с публични беседи, веднага ще си оправя сметките. Но още не мога да понасям общение с хора. . .

Поздрави другарката си. Мъча се да си спомня личицето на вашето хубаво момиченце и ми бликват сълзите. Ако имах дете от покойната, навярно не бих се чувствувал сега в пустиня.⁵ Целувам и бебето ви, което не познавам.

Бъдете здрави!

А. Страшимиров

София, 3 май 1935 г.

¹ През 1934 г. Антон Страшимиров понесе тежка загуба: неговата другарка — Стефка почина. Това се отрази и върху неговото здраве. Сърцето все повече не го „слушаше“ и той все по-често се залежаваше.

² По това време в София (ул. „Денкоглу“ 28) беше образуван комитет „Българска книга“ с отдел: „Българско перо“, от името на който бяха издадени някои от книгите на Антон Страшимиров като „Диктаторът“ (в три книги) и др.

³ Писателят загатва за смъртта на своята жена.

⁴ Наистина, в ония тежки за писателя години голяма част от народната интелигенция се отзовава на неговата покана и чрез закупуване на неговите книги го подпомагаше колкото ѝ беше възможно.

⁵ Голяма беше мъката на писателя, че нямаше деца. Не веднаж той ни говореше за своя „син“ Христо Ясенов, когото Цанковите главорези убиха през 1925 г. Неговият портрет винаги поставяше на видно място в своя кабинет.